

โครงสร้างชีวิตวีรบุรุษ “เจงกิสข่าน” ในวิถีวัฒนธรรมประเพณี
จากสหบทนวนิยาย “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย
A Life Structure of Hero “Genghis Khan” in Culture
from Intertextuality in the “Genghis Khan” Novel
by Contemporary Thai Novelists

ก่อกองศ์ นามวัฒน์¹ วรารัตน์ ศรียาภย์² ศานติ ภัคดีคำ³และบุญยงค์ เกศเทศ⁴

Received: July 09, 2020
Revised: December 01, 2020
Accepted: December 01, 2020

Korpong Namwat, Warawat Sriyabhaya, Santi Pakdeekam,
and Boonyong Ketthet
(korpongchavis1981@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพระราชประวัติจักรพรรดิเจงกิสข่าน ในนวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย จำนวน 3 เล่ม คือ เรื่อง *เตมูยีน จอมจักรพรรดิเจงกิสข่าน* ของ ประพันธ์กร เรื่อง *เจิ้งกีสข่าน* ของ สุภา ศิริमानนท์ และเรื่อง *เจงกิสข่าน* ของ “สุรียา” โดยใช้แนวคิดโครงสร้างชีวิตวีรบุรุษทางวัฒนธรรม ของ ลอร์ด แรกแลน การศึกษาพบว่า แม้ผู้เขียนจะเน้นเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ แต่ก็มีผลสอดคล้องกับโครงสร้างชีวิตวีรบุรุษทางวัฒนธรรมประเพณีด้วย โดยสอดคล้อง 16 เหตุการณ์ เช่น (4) การเกิดของวีรบุรุษมีความแปลกกว่าปกติธรรมดา (6) เมื่อแรกเกิดมักถูกบิดาหรือบุคคลอื่นปองร้าย (8) ได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในแดนที่ห่างไกล (13) สถาปนาเป็นกษัตริย์ (15) บัญญัติกฎหมาย (22) มีสุสานศักดิ์สิทธิ์หนึ่งแห่งหรือมากกว่าหนึ่งแห่ง ทำให้พระราชประวัติของพระองค์มีความน่าสนใจ เป็นแบบอย่างการต่อสู้เพื่อก้าวพ้นอุปสรรค การพัฒนาตน ความกล้าหาญ ความสามารถในการพัฒนาชาติให้ก้าวหน้า เป็นวีรบุรุษของชาติที่ควรยกย่องอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: เจงกิสข่าน, วีรบุรุษในวัฒนธรรม, วีรบุรุษในประวัติศาสตร์

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

² คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

³ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Abstract

The objective of this research was to study the biography of The Genghis Emperor in the “Genghis Khan” Novel by contemporary Thai novelists. The novel included Temüjin chom chakkraphat Yenghisakhan by Praphanthakorn, “Chengkitsakhan” by Supha Sirimanon, and “Genghis Khan” by Suriya, by applying the concept of culture hero’s life structure by Lord Raglan. The findings showed that although the novelists emphasized on presenting the image of the historical hero, it was consistent with the culture hero’s structure in 16 aspects. The aspects were such as (4) The circumstances of the hero conception are unusual, (6) the malignity by the father or the maternal grandfather at birth an attempt is made, (8) reared by foster-parents in a distant country, (13) becoming the King, (15) law legislation, (22) have one or more sepulchers. For these reasons, the biography was more interesting. It became the model to overcome the difficulties, conduct self-development, strengthen courage and the ability to move the nation forward, and became a true respectful hero.

Keywords: Genghis Khan, Culture Heroes, Historical Hero

บทนำ

เจงกิสข่าน เป็นจักรพรรดิผู้พิชิตชาวมองโกลที่ครอบครองดินแดนกว้างใหญ่ที่สุดเท่าที่ประวัติศาสตร์โลกเคยบันทึกไว้ เป็นอัจฉริยบุคคลที่ประสบความสำเร็จทางการทหารอย่างสูงสุด เรื่องของพระองค์เป็นที่รู้จักในสังคมไทยเป็นเวลานานในฐานะพระอัยกาของจักรพรรดิคูบไล (Qubilai Qahan) หรือ กุบไลข่าน (Kublai Khan) ปฐมจักรพรรดิราชวงศ์หยวน หลักฐานที่ปรากฏชัดลำดับแรกคือ หนังสือแปลพงศาวดารจีนเรื่อง*เม่งเจียว* สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) เป็นแม่กองแปล พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2414 หนังสือ*พงษาวดารยุทธศิลป์* พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิศณุโลกประชานาถ พ.ศ. 2459 ในภาคที่ 3 เกี่ยวกับยุทธศิลป์ของชาติใหม่ มีเนื้อความกล่าวถึงการจัดทัพและการรบของเจงกิสข่านพร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับยุทธวิธีการรบ ต่อมาคือ เรื่อง*ง่วนเจียว* แปลโดยนายชู่เทียมม ต้นเวทกุล พ.ศ. 2464

พระราชประวัติอันเกรียงไกรของจักรพรรดิเจงกิสข่าน ยังเป็นแรงบันดาลใจให้มีผู้สร้างผลงานอีกหลากหลายรูปแบบ ทั้งสารคดี นวนิยาย การ์ตูน ละครเวที ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ สำหรับนวนิยายของนักเขียนชาวไทย พบ 3 ฉบับคือ

1. เรื่อง *เดมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน* ของ ประพันธ์กร มีเนื้อหาคือเล่าพระราชประวัติตั้งแต่แรกเกิดการสู้รบครั้งต่าง ๆ สถาปนาเป็นเย็นกิสคาข่าน (เจงกิสข่าน) การรบอาณาจักรคอเรสม์ (ควาริชม) อาณาจักรเฮียะ (ซีเซีย) จนกระทั่งสวรรคต

2. เรื่อง *เจ็งกีสข่าน* ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวถึงการรบระหว่างกษัตริย์ขุนศึกผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสอง คือ ซาร์ มูฮัมมัด แห่งคอเรสม์ (ควาริชม) และเจ็งกีสข่าน (เจงกิสข่าน) แห่งมองโกล เหตุเกิดจากซาร์สั่งประหารบุตรและพ่อค้ามองโกลที่มาถวายบรรณาการเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีและการค้า เจงกิสข่านจึงยกทัพมาบดขยี้อาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองนี้จนเหลือเพียงซากอารยธรรม และ

3. เรื่อง *เจงกิสข่าน* ของ “สุรียา” นามปากกา ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. คุณหญิงสุรียา รัตนกุล กล่าวถึงพระราชประวัติตั้งแต่แรกเกิด ชะตากรรมในวัยเด็ก การต่อสู้จนผ่านพ้นวิกฤตต่าง ๆ สถาปนาเป็นเจงกิสข่านจนถึงสวรรคต โดยเน้นเชิดชูคุณธรรม ภาวะผู้นำ ความสามารถในการปกครอง การครองใจประชาชน นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทั้ง 3 เรื่องแม้มีกลวิธีการนำเสนอพระราชประวัติต่างกัน แต่คล้ายกันที่การบอกเล่าประวัติชีวิตอันพิสดาร บางตอนก็เป็นปริศนา มีแบบโครงสร้างชีวิตคล้ายคลึงเหล่าวีรบุรุษและกษัตริย์ในตำนาน

เมื่อได้ศึกษาเรื่อง แบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ของ ลอร์ด แรกแลน ที่เปรียบเทียบกับตำนานและปกรณัมกรีกหลายเรื่อง แล้วสรุปแนวคิดในหนังสือ *The Hero a Study in Tradition, Myth, and Drama* ตีพิมพ์ครั้งแรกปี ค.ศ.1956 (Raglan, 1975) และบทความเรื่อง *แง่คิดจาก ‘วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี’ ของลอร์ด แรกแลน* ของ ศาสตราจารย์ ดร.กิงแก้ว อัทธากร ในหนังสือ *คติชนวิทยา* (กิงแก้ว อัทธากร, 2519) งานทั้ง 2 เรื่องสรุปว่า แบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี มีโครงสร้างที่คล้ายกัน 22 เหตุการณ์ เป็นผลจากเค้าเงื่อนทางพิธีกรรมตามวิถีทางของบุคลิกตามนัยแห่งพิธีกรรม ลอร์ด แรกแลน ยังแบ่งประเภทของวีรบุรุษเป็น 2 ประเภท คือ วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ (historical hero) และวีรบุรุษทางวัฒนธรรม (culture hero) (Raglan, 1975) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุกัญญา สุจฉายา (2542) แนวคิดนี้นอกจากศึกษาชีวิตวีรบุรุษในตำนานและวรรณกรรมแล้ว ยังใช้ศึกษาประวัติวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ เช่น พระนเรศวรมหาราช พระเจ้าปราสาททอง พระเจ้าตากสินมหาราช ได้ด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาโครงสร้างชีวิตของเจงกิสข่านในนวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย ตามแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของ ลอร์ด แรกแลน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษานวนิยายเจงกิสข่าน ของนักเขียนไทยร่วมสมัย จำนวน 3 เล่ม คือ เรื่อง *เตมูยีน จอมจักรพรรดิ* *เย็นกิสข่าน* *เรื่องเจ็งกีซข่าน* และเรื่อง *เจงกิสข่าน* โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากนวนิยายจำนวน 3 เล่ม
2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ของ ลอร์ด แรกแลน
3. นำเสนอผลการศึกษาดังด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)
4. สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูล พบผลการวิจัยว่า มีปรากฏการณ์สำคัญในชีวิตของเจงกิสข่าน จำนวน 16 เหตุการณ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 เหตุการณ์ชีวิตของเจงกิสข่านในนวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย ตามแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แรกแลน

เหตุการณ์	พบ			ไม่พบ
	ประชา	สุภา	สุริยา	
(1) มารดาเป็นเจ้าหญิงพรหมจารีย์	√	*	-	-
(2) บิดาของวีรบุรุษมักเป็นกษัตริย์ และ	√	*	√	-
(3) บิดามักจะเป็นญาติใกล้ชิดของมารดา แต่	-	-	-	√
(4) มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการกำเนิดที่แปลกกว่าปกติ	-	-	√	-
(5) ได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้า	-	√	√	-
(6) เมื่อแรกเกิดมักถูกบิดาหรือบุคคลอื่นปองร้าย แต่	√	√	√	-
(7) วีรบุรุษสามารถรอดชีวิตมาได้ และ	√	√	√	-
(8) ได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในดินแดนที่ห่างไกล	√	-	√	-

(9) มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราววัยเด็ก แต่	-	-	-	√
(10) วีรบุรุษจะกลับคืนสู่บ้านเมืองของเขาในวัยหนุ่มหรือไปยังดินแดนที่จะได้ครอบครองในอนาคต	√	√	√	-
(11) หลังจากมีชัยชนะเหนือกษัตริย์ ยักษ์ มังกร หรือสัตว์ร้าย	√	√	√	-
(12) ได้สมรสกับเจ้าหญิงซึ่งมักเป็นธิดาของบรรพบุรุษของเขา (หรือธิดากษัตริย์ที่ครองแคว้นที่ไปอาศัย)	√	√	√	-
(13) สถาปนาเป็นกษัตริย์	√	√	√	-
(14) ครองแผ่นดินเป็นปกติสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง และ	√	√	√	-
(15) บัญญัติกฎหมาย แต่	√	√	√	-
(16) ต่อมาถูกพระเจ้าพิโรธ หรือ ประชาชนเสื่อมศรัทธา และ	-	-	-	√
(17) ถูกโค่นจากราชบัลลังก์ และถูกขับออกจากเมือง	-	-	-	√
(18) วีรบุรุษถึงแก่กรรมกรมอย่างลึกลับ	√	*	√	-
(19) บ่อยครั้ง(ที่มีมรณกรรม)บนยอดเขา	√	*	√	-
(20) หากมีบุตร บุตรของเขาจะไม่ได้สืบสันตวงศ์	-	-	-	√
(21) ร่างกายของเขาไม่ได้ถูกฝัง แต่ถึงกระนั้นก็	-	*	-	√
(22) มีสุสานศักดิ์สิทธิ์หนึ่งแห่งหรือมากกว่าหนึ่งแห่ง	-	*	√	-
พบ	13	9	15	6
รวมทั้งพบ	16	6		

* ไม่มีการกล่าวถึงในเนื้อเรื่อง

ตารางนี้แสดงให้เห็นเหตุการณ์ชีวิตของเจงกิสข่านในนวนิยายเรื่อง “เจงกิสข่าน” ของนักเขียนไทยร่วมสมัย ตามแนวคิดวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีของลอร์ด แรกแลน ผู้วิจัยใช้รหัสหมายเลขเหตุการณ์ตามแนวคิดของลอร์ด แรกแลน พบสอดคล้อง 16 เหตุการณ์ คือ

(1) มารดาเป็นเจ้าหญิงพรหมจารีย์

นวนิยายทั้งสามเรื่องกล่าวถึงมารดาของเตมูยีนเป็นหญิงชนชั้นสูง แต่รายละเอียดต่างกันเล็กน้อย เรื่องเตมูยีน *จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน* ของ ประพันธ์กร กล่าวว่ายีสุกาย (เยสุเก) รบชิงนางฮูลัน (เฮอลีน) ที่กำลังจะแต่งงานกับคนเฒ่าเมอร์กวอน (เมอร์กิต) เพราะได้ข่าวว่านางมีความงาม “นางฮูลันเป็นสาวถิ่นไกลผู้ซึ่งกำลังจะแต่งงานกับคู่ครอง แต่ถูกเยสุกายข่านยกพลไปตักแย่งเอามาเป็นเมียของตนเสียเพราะรู้ว่านางฮูลันนี้เป็นสตรีงามนัก” (ประพันธ์กร, 2507) เรื่อง *เจ็งกีสข่าน* ของ สุภา ศิริमानนท์ กล่าวเพียงว่าพระราชมารดาชื่ออ้อยลุน (เฮอลีน) เป็นคนเฒ่าเมอร์กิต (เมอร์กิต) ส่วนเรื่องเจงกิสข่าน ของ “สุรียา” กล่าว

ต่างออกไปว่าเฮอลีน เป็นชนชั้นสูงของเผ่าอุงกริต เคยแต่งงานกับซิลตุ เผ่าเมอร์กิตแล้ว แต่เยสุเกิงมาแต่งเป็นภรรยาแล้วยกย่องนางเฮอลีนไว้ในฐานะภรรยาหลวงเหนือกว่านางโคอาชิน ภรรยาคนแรก

(2) บิดาของวีรบุรุษมักเป็นกษัตริย์

ประพันธ์กร กล่าวว่า เยสุกาย (เยสุเก) มีสถานะเป็นข่าน ครั้งหนึ่งได้จัดประลองการต่อสู้แล้วเตมูยินได้ชัยชนะ จึงหวังว่าลูกจะเป็นจักรพรรดิที่ยิ่งใหญ่กว่าตน “คำชมเชยของเยสุกายข่านว่าข่านเตมูยิน เจ้าควรจะเป็นจักรพรรดิ ยิ่งใหญ่กว่าพ่อในกาลข้างหน้า” (ประพันธ์กร, 2507) เรื่องเจิ้งกัซข่าน ไม่ได้กล่าวถึงเยสุเก เรื่องเจงกิสข่าน กล่าวว่า เตมูยีเยสุเกไม่ใช่ข่านแต่มีเชื้อสายชนชั้นสูงเผ่าบอร์ยิจิน (Borjigin) สืบมาแต่กาบูลข่าน (Kabul-Khan) เขาเป็นบาทหลวงหรือชายกล้าหาญที่มีความสามารถในการรบ ภายหลังจึงได้เป็นหัวหน้าเผ่า

(4) มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการกำเนิดที่แปลกกว่าปกติ

พระราชประวัติช่วงเตมูยินเกิดปรากฏในเอกสารหลายฉบับว่า ในขณะที่คลอดจากครรภ์มารดาเขาได้กำก้อนลิ้มเลือดออกมาด้วย ศาสตราจารย์อูร์กุนเก โอนอน (Urgunge Onon) กล่าวถึงเนื้อความในหนังสือประวัติศาสตร์ลัมมองโกล บทที่ 59 ว่า “ในช่วงเวลาที่เขาเกิด ได้กำก้อนเลือดขนาดเท่ากระดุกช้อนนิ้วมือ ไว้ที่มีื่อด้านขวา” (Onon, 2005) ส่วน ทริเซีย คาร์สเวลล์ (Tricia Carswell) กล่าวว่า “มีข่าวเล่าลือว่าเด็กทารกกำก้อนเลือดไว้ในมือ เป็นลางบอกเหตุว่าเขาจะกลายเป็นวีรบุรุษ” (Carswell, 1994-2019) แต่นวนิยายทั้ง 3 เล่ม ไม่ได้นำเสนอเหตุการณ์นี้ไว้ มีเพียง “สุรียา” ที่กล่าวว่าในช่วงที่เตมูยินเกิดมีข่าวลือเรื่องคำพยากรณ์ของหมอผีชาวมองโกลว่า จะมีบุคคลที่เทพเทนกี้ส่งลงมาปราบยุคเข็ญ สามารถรวบรวมแผ่นดินมองโกลเป็นหนึ่ง “เรื่องมีอยู่ว่าในอนาคตกาลภายในร้อยปีจะมีเอกบุรุษมาถือกำเนิดเป็นชาวมองโกล แล้วบุคคลผู้นี้จะสามารถรบชนะเผ่าทั้งหลายในดินแดนมองโกลเสียได้ทั้งหมด แล้วรวมเผ่ามองโกลเข้าเป็นเผ่าเดียว แล้วจะรบชนะทุกเผ่าที่ไม่ใช่มองโกล สามารถจัดตั้งจักรวรรดิมองโกลอันเกรียงไกร เผ่าอาณาเขตไปจนจรดมหาสมุทรหลายด้าน” (“สุรียา”, 2556)

(5) ได้ชื่อว่าเป็นบุตรของเทพเจ้า

นวนิยายทั้ง 3 เรื่องมีเนื้อหาแสดงว่า “เตมูยิน” เป็นบุตรของเทพเจ้าที่น่าสนใจ ดังนี้

ด้านบวก ประพันธ์กร กล่าวว่าเตมูยินได้รับความช่วยเหลือจากเทพเทนกี้ “เตมูยินจึงขึ้นไปสู่ยอดเขาในที่โล่งเตียนแห่งหนึ่ง...แล้วน้อมจิตรำลึกวิงวอนขอพรต่อพระผู้เป็นเจ้า

...เป็นเนาว์สถิตของเทพเทนกี้...” (ประพันธ์กร, 2507) ส่วน “สุรียา” กล่าวว่า ชาวมองโกลเชื่อว่า เตมูยีน เป็นบุรุษในคำทำนายที่จะมารวมเผ่า แล้วครอบครองแผ่นดินทั้งหมด ช่วงสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน หมอผีเกอเกอซูเข้าทรงเทพเทนกี้แล้วเรียกเจงกิสข่านว่า “ลูก” พระองค์จึงเป็นบุตรของเทพเทนกี้ ที่จุดในโลกมนุษย์เพื่อปราบยุคเข็ญ รวบรวมแผ่นดินให้เผ่าต่าง ๆ อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขตามคำทำนาย สุภา ศิริมานนท์ กล่าวว่าตอนทำสงครามเจงกิสข่านให้ม้าสีขาวชื่อ ซีเตอร์ วิ่งเคียงคู่ม้าทรงของพระองค์โดยไม่มีใครนั่ง เพราะเชิญเทพสงครามชื่อซุลเดทรงม้าคอยปกป้องกองทัพ “ในเมื่อเจงกิสข่าน เสด็จออกเพื่อการนำทัพไปรณรงค์สงคราม... ม้าซีเตอร์นี้จะวิ่งหรือเดินนำเคียงคู่ไปด้วยเสมอ และผู้ที่ทรงประทับนั่งอยู่บนหลังของม้า..ก็จะได้เทพยดาแห่งการรณรงค์สงคราม...ซึ่งมีพระนามโดยเฉพาะว่า ซุลเด” (สุภา ศิริมานนท์, 2551)

दानลพ ประพันธ์กร กล่าวถึงความเชื่อของชาวมุสลิมว่า เจงกิสข่านเป็นเทวดา

สังหารคนบาปตามคำสาปแช่งของพระเจ้า “เขาคือตัวแทนของพระเจ้า เป็นเทวดาเทวดาทันต์ลงมาล้างละลายโลกอิสลาม ตามคำสาปแช่งของพระอัลลาะห์ เพื่อกวาดคนมีบาปแลคนผู้ที่พระเป็นเจ้าไม่ทรงประทานเมตตา...ลงอเวจี” (ประพันธ์กร, 2507, น. 477) สุภา ศิริมานนท์ ว่าทรงเป็น “อิบลิส” วิญญาณชั่วร้ายจากนรกมักทำร้ายคนตอนกลางคืน มีบริวารชื่อ ยาจัจ และมาจัจ

(6) เมื่อแรกเกิดมักถูกบิดาหรือบุคคลอื่นปองร้าย

นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง กล่าวว่า เตมูยีนถูกปองร้ายจากหัวหน้าเผ่าไต่ยุดซึ่งเคยเป็นลูกน้องของเยสุเกบิดาของเตมูยีน แต่มีความแตกต่างกันที่รายละเอียด ประพันธ์กร กล่าวว่า เตมูยีนถูกตากูไตหัวหน้าเผ่าตาอิทจตุส (ไต่ยุด) ที่ต้องการเป็นใหญ่ตามจับตัว เขาหลบซ่อนในป่าได้หลายวันจึงถูกจับได้ ถูกล่ามไว้ด้วยเชือกสามที่คอ สุภา ศิริมานนท์ เล่าผ่านการบอกเล่าของตัวละคร มาฮมุด ยาลวัช ว่า เตมูยีนเคยถูกจับไปเป็นทาส ส่วน “สุรียา” กล่าวว่า ตาร์กูไต กิริลตุก หัวหน้าเผ่าไต่ยุด หลงเชื่อคำยุยงของหมอผี ทูรา-เบกี ที่เข้ามานแล้วเห็นภาพเตมูยีนซ่อน ตาร์กูไตก็เกรงว่าเตมูยีนจะเป็นเสี้ยนหนามในอนาคตจึงกำจัดทิ้ง “ตาร์กูไต กิริลตุกปิดบังความอัจฉริยภาพของเขามือต่อเตมูยีน เขาทำทำเป็นขานผู้มีธรรมะอย่างเต็มที่ เขาว่าเขาจะจับฆาตกรฆ่าพี่น้องตัวเองไปตัดสันดาน... จึงให้เอาเชือกสามที่คอของเตมูยีนเพื่อแสดงสถานภาพเชลย และเพื่อให้เตมูยีนหนีได้ยาก” (“สุรียา”, 2556) ต่อมาจึงมีผู้ช่วยเหลือเตมูยีนหลบหนี

(7) วีรบุรุษสามารถรอดชีวิตมาได้

เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่า ในขณะที่เตมูยีนหลบซ่อนอยู่ในร่องน้ำ มีนักรบผู้หนึ่งพบเขาแต่ไม่ได้จับกุมตัวแล้วเดินหนีไป เมื่อปลอดภัยจึงลอบเข้าไปพบชายผู้นี้ในกระโจม เขาช่วยปลดขี่คอาคำให้แล้วช่วยในการหลบหนี “...รุ่งขึ้น เหล่าตาทิหจตุลส์...ต่างก็ใช้หอกและมิตแหลมทิ่มแทงค้นหาเอาตามกองสินค้าตามเกวียนต่างทั่วไป เตมูยีนถูกปลายหอกทิ่มครั้งหนึ่งที่โคนขาบาดเจ็บไม่น้อย...นักรบผู้อารีก็มานำเอาเตมูยีนไปยังที่พัก มอบม้ากำลังดีและกล่องธนูพร้อมลูกและมิตสั้นเล่มหนึ่ง...ให้เตมูยีนออกเดินทาง...” (ประพันธ์กร, 2507) เรื่องเจิ้งกัซข่าน กล่าวเพียงสั้น ๆ ว่าเขารอดชีวิตมาได้ ส่วนเรื่อง เจิ้งกิสข่าน กล่าวว่าเตมูยีนได้รับความช่วยเหลือจากซอว์กัน-ชิราทาสติดที่ดินของเผ่าไต้ยุด ในคืนฉลอง “เทศกาลพระจันทร์สีแดง” เขาถอดสลักข้อศอกด้วยตนเอง ซอว์กัน-ชิรามาทพบแต่ไม่จับกุม แล้วมอบม้าฝีเท้าดีให้เตมูยีนใช้หนี

(8) ได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมในดินแดนที่ห่างไกล

นวนิยายเรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน ของ ประพันธ์กร และ เรื่องเจิ้งกิสข่าน ของ “สุริยา” กล่าวถึงการได้รับการเลี้ยงดูในฐานะบุตรบุญธรรมของ โตกรัลข่าน (โต-ซรุข่าน) ซึ่งเคยเป็นอันดา (anda) หรือพี่น้องร่วมสาบานกับเยสุเกมาก่อน ประพันธ์กร เล่าว่า โต-ซรุข่าน ยินดีรับเตมูยีนเป็นบุตรบุญธรรม เพราะเป็นบุตรของเยสุเก และให้ความช่วยเหลือ เพราะรักใคร่ที่เตมูยีนเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีกิริยาวาจาดี ส่วน “สุริยา” กล่าวว่า เตมูยีนขอเป็นโนยัน หรืออัควินในอาร์กซ์ และยังได้เป็นบุตรบุญธรรมของโต-ซรุข่านแห่งเผ่าเกเรต ผู้เป็นมิตรสนิทสนมกับเยสุเกมาก่อน “...โต-ซรุลมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ อันสมเป็นหัวหน้าของเผ่าชนโดยครบถ้วน โต-ซรุลอายุรุ่นราวคราวเดียวกับเยสุเกบิดาของเขา และได้สนิทสนมช่วยเหลือกันและกันเป็นอันดีกับเยสุเก จนเยสุเกใกล้จะผูกมิตรเป็นพี่น้องอันดาด้วยอยู่แล้ว แต่บังเอิญ เยสุเกมาตายเสียก่อน...” (“สุริยา”, 2556) โดยเฮอส์ลีนให้เตมูยีนไปอยู่กับโต-ซรุล ข่าน ในฐานะโนยัน ฝึกทำราชการ และมอบผ้าคลุมขนเซเบิลสีดำไปเป็นของกำนัล ด้วยเหตุนี้ โต-ซรุล ข่านจึงช่วยส่งเสริมเตมูยีน

(10) วีรบุรุษจะกลับคืนสู่บ้านเมืองของเขาในวัยหนุ่ม และจะได้ครอบครองอาณาจักรในอนาคต

เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่า เตมูยีนหนีรอดกลับมาอยู่กับมารดา และครอบครัวในพื้นที่ใหม่ แต่ก็ยังเดินทางไปเก็บส่วยในถิ่นเดิมที่เยสุกาย (เยสุเก) เคยอยู่ เรื่อง *เจ็งกีซข่าน* เล่าเพียงว่าหลังจากหลบหนีมาได้ก็พยายามต่อสู้เอาชนะข่านอื่น ๆ จนเป็นใหญ่ได้ ส่วนเรื่อง *เจงกิสข่าน* เล่าว่าหลังจากเป็นโนยันของโต-ขรุลข่าน ได้ตั้งกระโจมอยู่ร่วมกับจามูกา พักหนึ่ง จึงอพยพไปตั้งกระโจมในถิ่นฐานเดิมของตน เมื่อคนเพิ่มมากขึ้น จึงย้ายไปอยู่ทุ่งโล่ง กว้าง ไม่ไกลจากแผ่นดินเกิดของพระองค์นัก “...ในระยะที่มีเผ่าต่าง ๆ เข้ามาสามมิภักดีเป็นจำนวนมากนี้เอง เตมูยีนได้พาค่ายของเขาทั้งหมดจากที่ตั้งเดิมที่อยู่ตามซอกเขาที่เป็นต้นน้ำลำธารใกล้แม่น้ำโอ-นอน แล้วไปตั้งมั่นอยู่ในที่ใหม่ที่เป็นทุ่งหญ้ากว้างขวางกว่าที่เดิมมาก แล้วยังมีน้ำกินน้ำใช้สะดวกเพราะมีลำธารชื่อกิมูรกาไหลผ่าน...” (“สุรียา”, 2556)

(11) หลังจากมีชัยชนะเหนือกษัตริย์ ยักซ์ มังกร หรือ สัตว์ร้าย

นวนิยายทั้ง 3 เรื่อง กล่าวถึงการรบชนะข่านและกษัตริย์ต่าง ๆ ประพันธ์กร กล่าวว่า พวกตาร์ต้า (ตาร์ตาร์) กระด้างกระเดื่องทำให้พระเจ้าซาซีฮองเต้ ของอาณาจักรจีน (เจอร์เชน) ให้แม่ทัพบุณจิวนำกำลังมาปราบปราม เตมูจินเห็นโอกาสแก้แค้นและทำลายอิทธิพลตาร์ตาร์ จึงร่วมรบ เมื่อชนะโตกรัลข่านและเตมูยีนได้รับพระราชทานยศจากฮองเต้จีน “ทัพของพระองค์ทรงอิทธิอำนาจสามารถปราบดัสกรให้พินาศได้ผล จึงทรงมีพระราชทานตราตั้งโตกรัลข่านสถาปนาขึ้นเป็น...วังข่าน ส่วนเตมูยีนนั้น ทรงตั้งให้เป็นนายทหารใหญ่ผู้ปราบขบถ” (ประพันธ์กร, 2507) เรื่อง *เจ็งกีซข่าน* กล่าวว่า เตมูยีนชนะสงครามเผ่าและอาณาจักรต่าง ๆ จำนวนมาก ส่วนเรื่อง *เจงกิสข่าน* กล่าวถึงการรบชนะอาณาจักรต่าง ๆ เช่นกัน

(12) สมรสกับเจ้าหญิงซึ่งมักเป็นธิดาของบรรพบุรุษของเขา (หรือธิดากษัตริย์ที่ครองแคว้นที่ไปอาศัย)

เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่า หลังจากเตมูยีนสถาปนาเป็นเจงกิสข่านแล้วได้ยกทัพไปรบกับนครเฮียะ (ซีเซีย) ได้ชัยชนะ เจ้านครเฮียะถวายพระราชธิดาเพื่อผูกพันทางการเมือง “แลเห็นเย็นกิสข่านขำเลื่องเนตรมองนางผู้เป็นธิดาเจ้าผู้ครองนครอยู่ เจ้าผู้ครองนครก็สมคะเนน้ำใจว่าจะได้เอาธิดาเป็นเครื่องผูกพระทัยมิให้เย็นกิสข่านรุกรานตนอีก...ข้าใคร่ขอถวายเป็นบาทบริจาริตต่อท่านข่านสุดแต่จะโปรดประทานกรุณาไว้ด้วยเถิด” (ประพันธ์กร, 2507) และพบว่า เมื่อเจงกิสข่านทำศึกที่ไต่ก็มักแสวงหาหญิงงามเสมอ เรื่อง *เจ็งกีซข่าน* กล่าวว่า หลังชนะข่านโฆลตุ (โต-ขรุล ข่าน) เผ่าเมอร์กิท (เมอร์กิต) ก็ได้ธิดาองค์

สุดท้ายของข่านเป็นมเหสี เรื่องเจงกิสข่าน เล่าว่า นอกจากบอร์เตแล้ว ยังแต่งงานกับธิดาของข่านเผ่าอื่นด้วย เช่น ชนะเผ่าโนมาน จึงได้ภรรยาหม้ายเจ้าชายโตบุกกา และซูลันธิดาของหัวหน้าเผ่าเมอร์กิตเป็นภรรยาด้วย

(13) สถาปนาเป็นกษัตริย์

ประพันธกร กล่าวว่าเตมูจินในวัย 13 ปี ได้ขึ้นเป็นข่านทันทีหลังจากบิดาเสียชีวิตแต่ชาวเผ่าทรยศตีตนออกหาก เมื่อยึดคาราคอร์รัม (คาราโครัม) ของเผ่าคาราอิทส์ (เกรต) ได้แล้วจึงประชุมสภากูริลโตสถาปนาเป็นเย็นกิสคาข่าน (เจงกิสข่าน) สุกา ศิริมานนท์ เล่าว่า เตมูจินสถาปนาเป็นคานานมหาราชเมื่ออายุ 50 ปี โดยตั้งพระนามใหม่ว่าเจ็งกีสข่าน “เจ็งกีสข่าน... ข่านซึ่งสวรรค์ได้ประทานลงมาให้แก่โลก” (สุกา ศิริมานนท์, 2551) ส่วน”สุรียา”กล่าวว่า เจงกิสข่านได้รับการสถาปนา 2 ครั้ง ครั้งแรกช่วงหลังเหตุการณ์ที่จามูกาจับบริวารของเตมูจินต้มในกระทะใบใหญ่ 70 คน แต่กลับส่งผลให้คนในปกครองของจามูกาหนีมาพึ่งเตมูจินมากขึ้น เตมูจินจึงยอมรับการสถาปนาเป็นข่าน ครั้งที่สองเมื่อจามูกาสถาปนาตนเป็นกुरुข่าน (Gür Qan) เตมูจินต้องสถาปนาตนให้มีสถานภาพเหนือกว่า โดยหมอบีเกอเกอชู-เบกี ผู้อ้างว่าพบเทพเทนกรี แล้วรับบัญชาว่าพระองค์มอบแผ่นดินทั้งหมดให้เตมูจิน เตมูจินเลือกใช้ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ใกล้แม่น้ำโอ-นอน ทำพิธีสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน มีหมอบีเกอเกอชูทำพิธีเข้าทรงเทพเทนกรี เพื่อส่งมอบอำนาจจากเทพให้พระองค์ ในพิธีมีบทสนทนาระหว่างหมอบีเกอเกอชูกับเจงกิสข่านว่า

“ข้าแต่พระบิดา พระองค์มีพระประสงค์จางสิ่งใดหรือ พระองค์จึงเสด็จมาเหยียบพื้นโลกหล้านี้”...

“เรามาเพื่ออภิเษกมนุษย์ให้เป็นบุตรแห่งเรา”

“ข้าพเจ้ารอรับพระบัญชา ณ บัดนี้”...

“เจ้าเป็นบุตรแห่งเรา เราให้ชื่อเจ้าว่าเจงกิสข่าน” (“สุรียา”, 2556)

พิธีกรรมดังกล่าวนอกจากแสดงถึงสถานะอันสูงส่งของจักรพรรดิเจงกิสข่านแล้ว ยังสร้างความศรัทธาเชื่อถือว่าเจงกิสข่านได้รับอำนาจอันชอบธรรมจากเทพเทนกรีด้วย

(14) ครองแผ่นดินเป็นปกติสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง

ประพันธกร กล่าวว่า หลังจากเสร็จศึกกับอาณาจักรจีน (เจอร์เชน) ทรงพักการสงครามทั้งหมดแล้วปรับปรุงพัฒนานครคาราคอร์รัม สุกา ศิริมานนท์ กล่าวว่าในคราวที่ทรง

ขณะอาณาจักรจีน (เจอร์เชน) ทรงพักอยู่เป็นเวลายาวนานถึง 3 ปี ก่อนจะยกทัพกลับมามองโกล ส่วน "สุรียา" เล่าว่า หลังชนะเผ่าเจอร์กิน ทรงย้ายไปอยู่ในพื้นที่ของเผ่าเจอร์กิน ที่แม่น้ำเซน เกอร์บรรจบกับเคอร์เลน แล้วตั้งเมืองหลวงแห่งแรกชื่อ อะวาร์กา อยู่ที่นี่อย่างสงบสุขนานถึง 4 ปี แล้วพัฒนาบ้านเมือง จัดระเบียบการปกครอง ปรับปรุงกองทัพ และบัญญัติกฎหมาย "พระเจ้าจักรพรรดิเจงกิสข่านประทับอยู่ที่พระนครอะวาร์กาได้ถึง 4 ปีโดยไม่ได้ทำสงครามกับเผ่าใด... พระองค์ได้ใช้ระยะเวลานี้จัดการการปกครองให้เรียบร้อย" ("สุรียา", 2556)

(15) บัญญัติกฎหมาย

เรื่องเตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน กล่าวว่าเจงกิสข่าน เขียนธรรมนูญยัสซา (यासा) เพื่อจัดระเบียบสังคม "เย็นกิสข่านก็ยังมิวายตรัสว่า ยากจะปกครองคนเหล่านั้นให้ลงอิหฺรอบ ออมขอมอยู่ในระเบียบวินัย...เย็นกิสข่านคิดขึ้นเองบ้าง ประมวลมาจากขนบธรรมเนียมของชนบางเหล่าที่เห็นว่าดีบ้างร่วมเข้าด้วยกัน และกฎบังคับสำหรับใช้ปกครองนี้ ประวัติศาสตร์เรียกว่า ธรรมนูญยัสซา" (ประพันธ์กร, 2507) ธรรมนูญยัสซาทำให้มองโกลเป็นระเบียบเรียบร้อย ต่อมาให้เยลิวชุต สาย (Yeh-lü Ch'u-ts'ai) หรือ เยลู่ฉู่ไฉ ประกาศให้รับรู้และบังคับใช้ทั่วอาณาจักร เรื่องเจ็งกีซข่าน กล่าวว่าเตมูยีนได้เขียนกฎหมายนี้ขึ้นบังคับใช้ ส่วนเรื่องเจงกิสข่าน กล่าวถึงพระราชภารกิจของเจงกิสข่านที่สำคัญแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักเท่าด้านการรบ คือการออกประมวลกฎหมายยาซา แล้วให้บันทึกเป็นภาษามองโกลด้วยอักษรอุยกูร์ที่นำมาปรับใช้

(18) วีรบุรุษถึงแก่กรรมกรมอย่างลึกลับ

ประพันธ์กร กล่าวว่า เจงกิสข่านทรงล้มป่วยหลังทราบข่าวจิวจิวทิวจิวคต พระวรกายก็ไม่ค่อยแข็งแรงเนื่องจากกรำสงครามอย่างหนักและต่อเนื่องทำให้ทรงสวรรคต มีรับสั่งกำชับให้ปิดข่าวเป็นความลับ "เมื่อข้าสวรรคตแล้ว จงปิดข่าวให้เงียบ แล้วนำศพข้าไปสู่พระนางบูเตมเหสีของข้า ณ นครคาราคอร์ม ศพของข้าจะต้องนำไปฝัง ณ ที่ซึ่งจะไม่มีผู้ใดรู้เห็นแลปราศจากสรรพสัตว์เหยียบย่ำ" (ประพันธ์กร, 2507) เรื่องเจ็งกีซข่าน ไม่กล่าวถึงเนื้อหาตอนนี้ ส่วนเรื่องเจงกิสข่าน กล่าวว่า การสวรรคตเกิดขึ้นระหว่างปราบชนชาติตังกุต อาณาจักรซีเซีย ทรงพลัดตกจากหลังม้าขณะล่าสัตว์แล้วสวรรคต ทรงให้ปกปิดข่าวนี้เป็นความลับเพื่อประโยชน์ทางการทหาร

(19) บ่อยครั้ง(ที่มีมรณกรรม)บนยอดเขา

ประพันธกร ไม่ได้ระบุว่าเจงกิสข่านสวรรคตบริเวณใดอย่างแน่ชัด กล่าวว่าการประชวรขณะทำการรบกับอาณาจักรเฮียะ (ซีเตีย) โดยบรรยายลักษณะภูมิประเทศของสมรภูมิตั้งนั้นว่าเป็นเขตภูเขา คล้ายกับ “สุรียา” ที่ว่าสวรรคตทางตอนใต้ของภูเขาลิ่วพัชชา “โศกและทหารทั้งหลายจึงแบ่งกองส่วนหนึ่งอยู่ที่ทัพขี้ม้าที่จับมาได้ อีกส่วนหนึ่งพากันตามพระองค์เข้าไปยังหุบเขา...ม้าคู่พระทัยเกิดพยศลัดพระองค์ตกลงไปในฝูงแกะ พระจักรพรรดิแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยตกม้า วันนี้ทรงรู้สึกกลัวไปทั่วสรรพางค์กาย” (“สุรียา”, 2556) การสวรรคต ณ สถานที่ดังกล่าวจึงสอดคล้องกับชีวิตวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี “สุรียา” เล่าว่า มีการล้อเรื่องนี้ต่างกันไป เช่น มาร์โคโปลโลว่าทรงถูกธนูยิงจนบาดเจ็บสาหัส นักเดินทางชาวอาหรับว่าสวรรคตเพราะนางครุเบลชินท์ สนมชาวตั้งกุดตัดต่อคชาติของข่านเพื่อแก้แค้น ปลาโน คาร์ปินีว่าทรงถูกฟ้าผ่า บ้างว่าเป็นไข้มาลาเรีย หรือไข้ทรพิษ การสวรรคตจึงยังคงเป็นเรื่องลึกลับ

(22) มีสุสานศักดิ์สิทธิ์หนึ่งแห่งหรือมากกว่าหนึ่งแห่ง

ในปัจจุบันมีสุสานศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนร่วมกันสร้างขึ้น ทั้งในประเทศมองโกเลียและเขตมองโกเลียใน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นจำนวนมาก เรื่อง *เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย้นกิสข่าน* ไม่ได้กล่าวเรื่องหลังการสวรรคต เรื่อง *เจ็งกีสข่าน* ไม่ได้กล่าวถึงการสวรรคตเลย แต่เรื่อง *เจงกิสข่าน* ของ “สุรียา” พบการแทรกภาพประกอบอนุสาวรีย์ 3 ภาพ คือ ภาพที่ 1 พระบรมรูปของเจงกิสข่านสลักจากหินอ่อนสีขาว ตั้งอยู่ที่อาคารกลางสุสานเจงกิสข่าน เมืองออร์ดอส (Ordos) หรือเมืองเอ้อเอ้อตัวซือ ภาคตะวันตกเฉียงใต้เขตปกครองตนเองมองโกเลียใน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (“สุรียา”, 2556) ภาพที่ 2 อนุสาวรีย์เจงกิสข่าน ที่ริมทะเลสาบสีน้ำเงิน (Blue lake) อุทยานแห่งชาติโคโค-นอร์ (Khokh Nuur) จังหวัดเคนตีอิ (Khentii) ประเทศมองโกเลีย สถานที่จัดสถาปนาตำแหน่งเจงกิสข่าน (“สุรียา”, 2556) และภาพที่ 3 อนุสาวรีย์เจงกิสข่านสลักจากหินขาว ที่เนินเขาเดเลียมบอลด็อก (“สุรียา”, 2556) ยังพบว่ามีอนุสาวรีย์และสุสานศักดิ์สิทธิ์อีกมาก เช่น อนุสาวรีย์สามข่านผู้ยิ่งใหญ่แห่งจักรวรรดิมองโกล (Monument of the Three Great Khan of the Mongol Empire) มีพระบรมรูปเจงกิสข่าน โอโกเดข่าน และกุบไลข่าน หน้าอาคารรัฐสภา จตุรัสซุกบาตาร์ หรือชิงกิส สแควร์ (Chinggis Square) กรุงอูลานบาร์ตอร์ ประเทศมองโกเลีย และมีอนุสาวรีย์อีกหลายแห่ง

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

นวนิยายเรื่องเจงกิสข่าน 3 ส่วน มีเหตุการณ์สอดคล้องกับแนวคิดแบบโครงสร้างชีวิตของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ของ ลอร์ด แรกแลน 16 เหตุการณ์ คือ เตมูยีนซึ่งต่อมาสถาปนาเป็นเจงกิสข่าน มีมารดาชื่อเฮอสิน (1) มารดาของเขาเป็นหญิงชนชั้นสูงจากเผ่าอุงกิริต และ (2) บิดาของเขาคือ เยสุเก ผู้เป็นนักรบและต่อมาเป็นหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน และยังเป็นชนชั้นสูงที่สืบเชื้อสายจากคาบูลข่านที่ชาวมองโกลเคารพนับถือ (4) ช่วงเวลาที่เกิดมีข่าวลือเรื่องคำพยากรณ์ว่ามีผู้ที่เทพเทนกรีส่งลงมาปราบยุคเข็ญ (5) เขาได้ชื่อว่าเป็นบุตรเทพเทนกรีนในสายตาชาวมองโกล และเป็นทูตทูตสวรรค์ของพระเจ้าในสายตาศัตรู (6) เขาถูกปองร้ายโดยหัวหน้าเผ่าไต้ยุดที่เคยเป็นลูกน้องใกล้ชิดพ่อของเขา (7) เตมูยีนสามารถรอดชีวิตมาได้ และ (8) ได้เป็น โนยันหรืออัศวินในอาร์กซ์และบุตรบุญธรรมของโต-ซุรุลข่าน ผู้เคยเป็นอันตากับเยสุเก (10) เขากลับมาอยู่กับครอบครัว แล้วตั้งถิ่นฐานแรกใกล้ถิ่นฐานเดิมของบิดา แล้วขยายอาณาจักรจนกว้างใหญ่ที่สุดในโลก (11) เตมูยีนสู้รบหัวหน้าเผ่าและกษัตริย์หลายอาณาจักรตลอดชีวิต (12) และแต่งงานกับธิดาหัวหน้าเผ่าและราชธิดากษัตริย์หรือมเหสีของกษัตริย์องค์ก่อนหลายคน และ (13) ได้สถาปนาขึ้นเป็นเจงกิสข่าน (14) ครองราชย์โดยไร้เหตุุ่นวายบางช่วง (15) บัญญัติกฎหมายยาซา หรือ ยัสซา แล้วบันทึกด้วยภาษามองโกลอักษรอูยгур (18) สวรรคตอย่างลึกลับที่ (19) ใกล้กับภูเขาลิวพัชาน ขณะทำศึกกับชาวตังกูต อาณาจักรซีเซีย (22) หลุมฝังพระบรมศพถูกปิดเป็นความลับ แต่ก็มีสุสานศักดิ์สิทธิ์และอนุสาวรีย์หลายแห่ง

ผู้วิจัยพบว่า ผู้แตงนวนิยายไม่กล่าวถึงเรื่องเล่ามหัศจรรย์ที่มักกล่าวถึงในหนังสือสารคดีหนังสือประวัติศาสตร์ลัทธิมองโกลหลายเหตุการณ์ เช่น ช่วงการกำเนิดที่กำกวมลึมเลือดอันเป็นนิมิตหมายของกษัตริย์ยอดนักรบ แสดงว่าผู้แตงนวนิยายทั้ง 3 ฉบับ มิได้เน้นเสนอภาพวีรบุรุษในวัฒนธรรมที่มักมีพลังอำนาจพิเศษเหนือมนุษย์ แต่เน้นเสนอภาพลักษณะในฐานะวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ การที่วีรบุรุษไปเป็นโนยันและบุตรบุญธรรมของโต-ซุรุลข่าน เพื่อฝึกหัดทำราชการ การสู้รบ การบังคับบัญชาการรบ การบริหาร ฯลฯ จนมิได้เห็นความสามารถ คุณธรรม และความเป็นผู้นำ ทำให้มีผู้นิยมชมชอบเตมูยีนมากขึ้น และโต-ซุรุล ข่าน (To'oril Qan) ยังช่วยรับรองฐานะหัวหน้าเผ่าบอร์ยิกิน (Borjigin) อย่างถูกต้อง ท่านจึงมีสถานะเป็นผู้ให้คำแนะนำ (Mentor) แก่วีรบุรุษ สอดคล้องกับการศึกษาของออรูซา สุวรรณประเทศ ที่กล่าวถึงบุเรงนองเคยรับเลี้ยงพระนเรศวรว่า “การมี mentor เยี่ยงพระเจ้าบุเรงนองจึงทำให้สมเด็จพระนเรศวรกลายเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสติปัญญา ทักษะ

ความสามารถ และจิตวิญญาณที่หาญกล้า มีความเข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญกับบททดสอบต่าง ๆ ตามวิถีวีรบุรุษ” (อรอุษา สุวรรณประเทศ, 2552) และตรงกับแนวคิดของ คริสโตเฟอร์ โวคเลอร์ ว่า “การที่มักจะไม่มีการบอกเล่าถึงชีวิตวีรบุรุษในช่วงวัยเด็กนั้นน่าจะเป็นภาพพจน์ตามนัยแห่งพิธีกรรม ซึ่งเด็กจะต้องเข้าสู่ช่วงเวลาของการเก็บตัว-เข้าสู่กระบวนการ “ครอบครุ” และถูกฝึกอบรมในวิชาการหรือวิทยายุทธต่าง ๆ...และมีผู้รับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมในแดนไกล ในเทพปกรณัมและคติชนคดี ‘ผู้รับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมในแดนไกล’ มักมีบทบาทเป็น Mentor...มีผลกระทบโดยตรงต่อจิตใจของวีรบุรุษ ทำให้เขาเปลี่ยนแปลงวิถีการรับรู้ เปลี่ยนกระแสจิต ปรับเปลี่ยนความตั้งใจของเขา ในขณะเดียวกัน ก็ทำให้วีรบุรุษมีความเข้มแข็งในอันที่จะเผชิญกับการทดสอบที่ฉกาจฉกรรจ์ (Ordeal)” (Christopher Vogler อ้างถึงใน อรอุษา สุวรรณประเทศ, 2552)

นักเขียนนวนิยายไทยเสนอภาพลักษณ์เจงกิสข่านเป็นกษัตริย์ในประวัติศาสตร์แบบกษัตริย์นักรบ สอดคล้องกับ กิ่งแก้ว อรรถถาวร ที่ว่า “ชัยชนะของวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีไม่เหมือนกับของวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ตรงที่...วีรบุรุษในประเพณีไม่เคยได้ชัยชนะจากการต่อสู้ในสงคราม...พระราชานในฐานะเป็นนักรบย่อมหมายถึงพระราชานในฐานะเป็นจอมทัพ...วีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีไม่ใช่ผู้บัญชาการทหารชัยชนะเกิดจากการต่อสู้ตัวต่อตัวกับกษัตริย์หรือเจ้าเมือง หรือไม่ก็ยักษ์หรือมังกรหรือสัตว์ร้ายแปลกประหลาด ไม่เคยที่จะต่อสู้กับคนธรรมดาหรือสัตว์ธรรมดา” (กิ่งแก้ว อรรถถาวร, 2519)

ส่วนน่าสนใจคือการสถาปนาเป็นเจงกิสข่านที่มีนัยของพิธีกรรมการเปลี่ยนผ่านสำคัญให้มนุษย์กลายเป็นบุตรของเทพเทนกรี มี 3 ขั้นตอน ดังที่ สุริยา รัตนกุล อ้างงานของ อาร์โนลด์ วาน เจนเนป ว่า “พิธีเปลี่ยนสภาวะประกอบขึ้นจาก 3 ขั้น ขั้นตอนแรกเป็นขั้นที่ลาจากของเดิม (separation) ขั้นตอนที่สองเป็นขั้นที่จะเข้าไปอยู่ตรงจุดที่จะเข้าไปในของใหม่ (boundary) ขั้นตอนที่สาม เป็นขั้นที่กลับมารวมกันได้อีกครั้ง (reaggregation) หรือบางแห่งก็เรียก 3 ขั้นตอนนี้ว่า *preliminal, liminal และ postliminal*” (สุริยา รัตนกุล, 2555) เมื่อสภาวะรู้ลไถมีมติสถาปนาเตมูยีนเป็น “เย็นกิสคาข่าน” หรือ “เจงกิสข่าน” ซึ่งไม่ปรากฏมาก่อน “สุริยา” ให้รายละเอียดพิธีกรรมการเปลี่ยนผ่านครั้งนี้อย่างละเอียด ทั้ง 3 ระยะเวลา เช่น ระยะเวลาช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อเป็นช่วงที่ หมอผีเกอเกอชู-เบกิ หรือ เตบ-เทนกรี ทำพิธีเข้าทรงเทพเทนกรี แล้วสนทนากับเตมูยีนว่า ทรงเสด็จมายังโลกมนุษย์เพื่ออภิเษกมนุษย์ให้เป็นบุตร “เจ้าเป็นบุตรแห่งเรา เราให้ชื่อเจ้าว่าเจงกิสข่าน” (“สุริยา”, 2556) เกอเกอชูเสกน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์เจิมที่

หน้าผากพร้อมประสาทร เป็นขั้นตอนที่กำลังจะก้าวเข้าสู่สถานะใหม่ (boundary) เมื่อเสร็จพิธีกรรมจึงมีสถานะใหม่เป็นเจงกิสข่าน บุตรเทพเทนกัรผู้ได้รับอาณัติจากสวรรค์ให้ปกครองพื้นที่พิภพ (reaggregation) เมื่อผ่านขั้นตอนนี้ไปแล้ว “สุรียา” จึงเริ่มใช้ราชาศัพท์กับเจงกิสข่าน จนจบเรื่อง พิธีราชาภิเษกยังนำศาสนาพื้นเมืองมาสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้พิธีกรรม ต่างจากวีรบุรุษในวัฒนธรรมที่ผ่านการทดสอบด้วยการตายปริศนา ดังที่ กิ่งแก้ว อรรถากร กล่าวไว้ว่า “วีรบุรุษ...จะต้องผ่านการทดสอบความสามารถในเรื่องเช่นว่าการนมรมิตฝนหรือการตายปริศนา และจะต้องมีชัยชนะต่อเจ้าเมืองที่กำลังดำรงตำแหน่งอยู่” (กิ่งแก้ว อรรถากร, 2519)

เจงกิสข่านทรงพัฒนาบ้านเมืองจัดการปกครองและการทหาร บัญญัติกฎหมายยาสาพัฒนาอักษรเพื่อบันทึกภาษามองโกล ทำให้บ้านเมืองสงบสุขซึ่งเป็นบทบาทวีรบุรุษในวัฒนธรรม

การมีวิหารศักดิ์สิทธิ์อย่างน้อย 1 แห่ง ตามที่ “สุรียา” แทรกภาพประกอบอนุสาวรีย์ 3 ภาพ สอดคล้องกับพระราชประวัติพระเจ้าปราสาททองที่พบว่ามี “ศาลพระเจ้าพระยา กลาโหม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์वासกรี” (บุญสมหญิง พลเมืองดี, 2552) เพื่อระลึกถึงพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2172-2199) และการศึกษาพระราชประวัติพระเจ้าตากสิน (พ.ศ. 2310-2325) พบว่า “มีพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสิน กรุงธนบุรี ณ วงเวียนใหญ่ และอีกหลายแห่ง อาทิ พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ทุ่งนาเขย จังหวัดจันทบุรี” (สุกัญญาโสภี ใจกล้า, 2562) เพื่อรำลึกถึงพระเจ้าตากสิน และยังมีสุสานศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ แสดงความเคารพศรัทธาที่มีต่อเจงกิสข่านด้วย ในกรณีนี้มีการฝังพระศพตามประเพณี แต่ปกปิดสถานที่ฝังที่แท้จริง แต่ก็อาจอยู่ที่ภูเขาศักดิ์สิทธิ์เบอร์คัน คัลดุน เพื่อนัยแห่งพิธีกรรมที่แสดงการเคลื่อนจากสถานะมนุษย์ไปสู่ความเป็นเทพเจ้า “สุรียา” จึงตั้งชื่อบรรพนิว่า “เสด็จไปเฝ้าเทนกัร” (“สุรียา”, 2556) ยังกล่าวถึงเหตุอัศจรรย์ว่า “เกวียนที่มีหีบพระบรมศพไปติดหลุมโคลนที่บริเวณภูเขาภูนา พวกเขาต้องพากันเช่นไหว้บนบานศาลกล่าวอัญเชิญดวงพระวิญญาณพระจักรพรรดิให้เสด็จต่อไป เกวียนจึงขึ้นมาจากหลุมได้... เข้าสู่บริเวณภูเขาศักดิ์สิทธิ์เบอร์คัน คัลดุนที่พระจักรพรรดิทรงเลือกไว้เป็นที่พักสุดท้ายของพระองค์” (“สุรียา”, 2556) แสดงว่าทรงเสด็จประทับอีกโลกหนึ่งในฐานะเทพเจ้า

ส่วนประเด็นที่ไม่ปรากฏสอดคล้องกับแนวคิด เช่น มักไม่มีการบอกเล่าเรื่องราวในวัยเด็ก แต่ประพันธ์กับ “สุรียา” ได้ขยายเรื่องราวในวัยเด็กให้มีรายละเอียดมากขึ้น เพราะช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีค่าต่อประสบการณ์ของวีรบุรุษ เป็นแบบให้ผู้ศึกษาชีวิตวีรบุรุษใช้

เป็นแบบอย่างในการก้าวพ้นอุปสรรคในชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดของ โจเซฟ แคมพ์เบลล์ ว่า “การคิดในแง่เทพปกรณัมจะช่วยให้คุณดำเนินชีวิตได้อย่างกลมกลืนกับสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในชีวิตมนุษย์อันเต็มไปด้วยความโศกเศร้านี้ คุณจะเรียนรู้ที่จะตระหนักถึงคุณค่าในแง่บวกของสิ่งที่ดูเหมือนเป็นขณะและทิศทางของชีวิตในแง่ลบ” (แคมพ์เบลล์ และ มอยเยอร์, 2551)

เมื่อพิจารณาเนื้อหานวนิยายและผู้เขียนนวนิยายเรื่องเจงกิสข่านของนักเขียนไทยร่วมสมัยของผู้เขียนทั้ง 3 พบว่าผู้เขียนมีการเลือกใช้ข้อมูลเกี่ยวกับพระราชประวัติจากเอกสารงานเขียนสารคดี และงานเขียนทางวิชาการอย่างหลากหลาย ผู้เขียนเลือกประกอบสร้างให้เจงกิสข่านมีภาพลักษณ์ของกษัตริย์ในประวัติศาสตร์ แต่ก็มีภาพซ่อนวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณีด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมให้ใช้แนวคิดนี้ ศึกษาตัวละครกษัตริย์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องอื่น เช่น พระนางบูเช็กเทียน บุเรงนอง เป็นต้น

1.2 สามารถนำแบบโครงสร้างนี้ไปประยุกต์ใช้ ในการสร้างสรรค์นวนิยายแนวจินตนิมมแนวอิงประวัติศาสตร์ หรืออื่น ๆ ให้ตัวละครเอกมีลักษณะของวีรบุรุษในวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มความน่าสนใจมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแบบโครงสร้างชีวิตวีรบุรุษกับตัวละครวีรบุรุษในเรื่องเล่า หรือนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องอื่นเพื่อเข้าใจกลวิธีการประกอบสร้างความเป็นวีรบุรุษมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กิ่งแก้ว อัดถากร. (2519). *คติชนวิทยา*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู. แคมพ์เบลล์, โจเซฟ และ มอยเยอร์ส, บิลล์. (2551). *พลานุภาพแห่งเทพปกรณัม [The Power of myth]* (พิมพ์ครั้งที่ 2). (บารณี บุญทรง, ผู้แปล). นนทบุรี: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี ค.ศ. 1991)
- บารณี บุญทรง. (2552). *ชีวิตและคุณูปการของโจเซฟ แคมพ์เบลล์ต่อการศึกษาเทพปกรณัม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.

- บุญสมหญิง พลเมืองดี. (2552). สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง: ประวัติศาสตร์กับมุมมองทาง
คติชนวิทยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
พิษณุโลก.
- ประพันธ์กร. (2507). เตมูยีน จอมจักรพรรดิเย็นกิสข่าน (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนคร:
เกษมบรรณกิจ.
- สุกัญญา สุฉฉายา. (2542). พระร่วง: วีรบุรุษในประวัติศาสตร์และวีรบุรุษทางวัฒนธรรม.
วารสารภาษาและวรรณคดีไทย, 16(ธ.ค.), 202-216.
- สุกัญญาโสภี ไจกล้ำ. (2562). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: แง่คิดจาก “วีรบุรุษในวัฒนธรรม
ประเพณี”. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(1), 41-54.
- สุภา ศิริมานนท์. (2551). เจิ้งกิสข่าน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
“สุรียา”. (2556). เจงกิสข่าน. กรุงเทพฯ: อักษรโสภณ.
- สุรียา รัตน์กุล. (2555). พิธีกรรมในศาสนา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรษา สุวรรณประเทศ. (2552). สมเด็จพระนเรศวรมหาราช: พลังขับเคลื่อนเบื้องหลัง
ประชาชาติ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
พิษณุโลก.
- Carswell, T. (1994-2019). Myths, legends and legacy of the Yuan: Genghis Khan and
Kublai Khan. *China Academic Journal Electronic Publishing House*.
pp.38-41, Retrieved August 2, 2020, from <http://www.cnki.net>
- Raglan, Lord. (1975). *The hero: a study in tradition, myth, and drama*. Westport,
Conn.: Greenwood Press.
- Onon, U. (2005). *The Secret History of the Mongols: The Life and Times of
Chinggis Khan*. Milton Park: Taylor & Francis e-Library.